

Researcher: Social Science Studies

(2017) Cilt 5, Sayı IV, s. 638-643

RSSS
ISSN:2148-2691

Yozgat İlinin Organ Bağış Profili

Özlem ŞAHİN¹, Yeliz SÜRME², Gökçen AYDIN AKBUĞA³, Mehmet DUMAN⁴

Özet

Amaç: Günümüzde cerrahi prosedür, tıbbi teknoloji ve immunosupresif tedavi rejimlerindeki gelişmeler organ nakli yapılan hasta sayısı ve başarı oranını giderek artırmaktadır. Organ naklinde, nakil yapılan hasta sayısı ve başarı oranında artışa rağmen, organ bağışı yapanların sayısında istenilen artış sağlanamamaktadır. Durum tespiti için yapılan bu çalışma, Yozgat ilindeki organ bağışı sayı ve oranlarını belirlemeyi amaçlamıştır. **Yöntem:** Bu çalışma, Ocak 2012-Ağustos 2017 tarihleri arasında Yozgat'ta organ bağışında bulunan kişi kayıtlarını değerlendirmek amacıyla retrospektif olarak yapılmıştır. Türkiye organ ve doku bağış sisteminde yer alan veriler, organ bağışında bulunan kişi sayısı, organ sayısı, organ türü ve donör sayısı bakımından incelenmiştir. Veriler sayı ve yüzdelik olarak değerlendirilmiştir. **Bulgular:** İncelenen kayıtlarda toplam 1.288 kişinin organ bağışında bulunduğu, bağış yapan bireylerin %60'ının kadın, %40'nun erkek olduğu, bağışlanan organ sayısının ise, 21.681 adet olduğu saptanmıştır. Bağışlanan organların %5.94' ünün (1.288) akciğer, böbrek, ince bağırsak, kalp, karaciğer ve kornea olduğu, %5,90' unun (1.280) pankreas, %3.36'sının (730) uterus ve %55.14' ünün (11.951) diğer organlar olduğu belirlenmiştir. Belirlenen süre zarfında 2 adet donör olduğu ve kalp hariç tüm organların nakil alındığı bulunmuştur. **Sonuç:** Yozgat ilinin organ bağışı konusunda yetersiz olduğu edilmiştir. Bu nedenle bağış ve nakil sayılarını artırmak için, organ bağışına engel olan durumların tespit edilmesi, toplumun organ nakli konusunda bilinçlendirilmesi, tanıtım ve kampanyaların düzenlenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler

Organ bağışı
Organ nakli
Yozgat ili

Profile Organ Donation Of Yozgat Province

Abstract

Aim: Today, surgical procedures, medical technology, and improvements in immunosuppressive treatment regimens have increased the number of patients transplanted and the success rate. Despite the increase in the number of transplant patients and the success rate in organ transplantation, there isn't required increase in the number of organ donors. To status/situation determination done this study aimed to determine the number and rates of organ donation in Yozgat province. **Method:** This study was carried out retrospectively in order to evaluate there cords of persons who have donate dorgans in Yozgat between January 2012 and August 2017. The data in the organ and tissue donation system of Turkey have been examined in terms of number of organ donors, number of organs, organ type, number of donors. The

Keywords

Organ donation
Organ transplant
Yozgat province

¹ Öğretim Görevlisi, Bozok Üniversitesi, ozlem.sahin@bozok.edu.tr

² Araştırma Görevlisi, Erciyes Üniversitesi, yelizcucuk@hotmail.com

³ Araştırma Görevlisi, Bozok Üniversitesi, gokcen86@windowslive.com

⁴ Sağlık Memuru, Sağlık Bakanlığı, mehmetlm_66@hotmail.com

data was evaluate as number and percentage. **Results:**In there cords examined, it was determined that a total of 1.288 individuals were found to have organs donated, %60 of the donating individuals are women, 40% are men and the number of donated organs was 21.681. It was determined that %5.94 (1.288) of the donated organs were lung, kidney, small intestine, heart, liver and cornea, %5.90 (1.280) pancreas, %3.36 (730) uterusand %55.14 (11.951) otherorgans. During this period, there were 2 donors all the organs transplation except the heart transplation. **Conclusion:**Yozgat province was found to be inadequate about organ donation. In order to increase the number of transfers and donation can be suggested identify the barrier organ donation, to raise the awareness of the society about organ transplation, organization of publicity and campaigns.

GİRİŞ

Organ nakli, organ fonksiyonlarının vücudun yaşamsal gereksinimlerini karşılayamayacak kadar bozulması durumunda kadavra veya canlı vericiden alınan organın alıcıya nakledilmesidir. Bu işlem, günümüzde birçok kronik organ hastalıklarında uygulanan geçerli ve ileri bir tedavi yöntemi olarak kabul görmektedir (Karayurt, Ordin & Pekin İşeri 2017). Günümüzde kalp, akciğer, karaciğer, böbrek, pankreas, ince barsak, kemik iliği, kan, deri, kornea gibi yaşamsal önemi olan pek çok organın nakli ülkemizde gerçekleştirilebilmektedir. Türkiye’de organ transplantasyonu ilk kez 1968’de Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi’nde gerçekleştirilmiş, fakat bu kalp nakli başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bunu 1975’te Hacettepe Üniversitesi Hastanesi’nde canlı vericiden, 1978’de ise, kadavradan hastaya ilk başarılı böbrek nakilleri izlemiştir (Ertin 2014). Organ nakli yapılabilmesi amacıyla ülkemizde 1979 yılında “2238 Sayılı, Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkındaki Kanun” çıkarılarak yasal düzenleme yapılmıştır (Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında 2238 sayılı kanun).

Dünyada ve ülkemizde bekleme listesindeki hasta sayısında yıllar içerisinde artış olmuştur. Türkiye’de 2015 yılında 24.714 organ bekleyen hasta bulunurken, sadece 4.552 hastaya organ nakli yapılabilmektedir (Sağlık bakanlığı sağlık istatistikleri yılı 2015, <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANBEKLEME>). Batı ülkelerinde organ nakilleri daha çok kadavradan sağlanırken ülkemizde organ nakilleri çoğunlukla canlı donörlerden, özellikle de hasta yakınları tarafından yapılan organ bağışıyla gerçekleştirilmektedir (Tokalak2004). Gelişmiş ülkelerde organ vericilerinin %80’i kadavra iken ülkemizde bu oran %20’dir (Edirne 2004). Türkiye’ de yeterli sayıda organ nakli merkezi ve deneyimli bilim adamı olmasına rağmen, nakil sayılarının henüz istenen düzeye ulaşmamasının nedeni; toplumun organ bağışı konusunda duyarsız kalması ve topluma gerekli bilginin verilememesidir. Yapılan çalışmalara bakıldığında bireylerin organ nakli ve bağışı konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları, organlarını bağışlamak isteyenlerin çok az bir kısmının organlarını bağışladıkları saptanmıştır (Kavurmacı, Karabulut & Koç 2014; Kılıç, Koçak, Türker, Gürpınar& ve Gülerik 2010; Bölükbaş, Eyüpoğlu&Koç 2004). İnsanların, organ bağışı ile ilgili olumlu tutumlarına rağmen bağışçı olmamalarının temel nedeni, organ bağışına ilişkin kaygı ve korkularıdır. Bu kaygı ve korkular nedeniyle organ bağış oranları istenilen düzeyde gerçekleştirilememektedir. İnsanların doğrudan düşünce ve duygularını ifade ederek, korku ve kaygıların ortadan kaldırılmasına ve doku/organ bağışının artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Topbaş& Bingöl 2016).

Organ bağışını istendik düzeye çıkarabilmek için toplumun bilgi eksikliğinin ve organ bağışı ile ilgili tutumlarının ve bu tutumlara etki eden faktörlerin bilinmesi gerekmektedir. Bu

noktadan yola çıkarak çalışmada, Yozgat ilinin organ bağış profilinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Yozgat ilinin organ bağış profilinin belirlenmesi amaçlanan bu araştırma, tanımlayıcı ve retrospektif özelliktedir. Çalışmada, Ocak 2002-Ağustos 2017 tarihleri arasında Yozgat'ta organ bağışında bulunan, Türkiye organ ve doku bağış sisteminde bulunan 1.288 kişinin kayıtları incelenmiştir. Bağış yapan bireylerin %60'ının kadın, %40'nın erkek olduğu, bağışlanan organ sayısının ise, 21.681 adet olduğu saptanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Yozgat Şehir Hastanesi Organ Nakli Koordinatörlüğünden izin alınmıştır. Bu araştırma, Yozgat ili ile sınırlandırılmıştır ve sonuçlar sadece bu gruba genellenebilir.

BULGULAR

Yozgat ili Ocak 2012-Ağustos 2017 tarihleri arasında toplam 1.288 kişinin organ bağışında bulunduğu, bağış yapan bireylerin %60'ının kadın, %40'nın erkek olduğu (Tablo 1), bağışlanan organ sayısının ise, 21.681 adet olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Bağış Yapan Bireylerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	772	60
Erkek	516	40

Bağışlanan organların %5.94'ünün (1.288) akciğer, böbrek, ince bağırsak, kalp, karaciğer ve kornea olduğu, %5.90'unun (1.280) pankreas,%3.36'sının (730) uterus ve (%55.14)'ünün diğer organlar olduğu belirlenmiştir. Belirlenen süreçte 2 adet donör olduğu ve kalp hariç tüm organların nakil alındığı bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Bağışlanan Organ Sayı Ve Oranları

Bağışlanan organ	Sayı	Yüzde
Akciğer	1.288	5.94
Böbrek	1.288	5.94
İnce bağırsak	1.288	5.94
Kalp	1.288	5.94
Karaciğer	1.288	5.94
Kornea	1.288	5.94
Pankreas	1.288	5.90
Uterus	730	3.36
Diğer	11.951	55.14
Dönor sayısı (kalp hariç)	2	
Toplam	21,681	100

TARTIŞMA

Organ bağışısı sonrası yapılan nakiller sağ kalım oranların ve yaşam kalitesinin artmasını ve maliyetin azalmasını sağlamaktadır (Jarl&Gerdtham 2012). Büyükkale ve arkadaşlarının 3 yıl boyunca erken dönem akciğer nakli yapılmış 29 hastanın sağ kalım etkilenme oranını incelediği çalışmada, bir yıllık genel sağ kalımın %59 olduğu tespit edilmiştir. Jarl&Gerdtham'ın yaptıkları sistematik literatür incelemesinde 2000 yılından sonra yapılan böbrek nakli operasyonlarının diyaliz tedavisine göre hem daha ucuz hem de daha etkili olduğunu belirlemişlerdir. Aynı şekilde karaciğer transplantasyonunun da alternatif tedavi yöntemlerine göre maliyetinin daha az olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber nakil, hastalığa bağlı gelişen sınırlamaların birçoğunu ortadan kaldırarak hastaların yaşam kalitesini artırabilmektedir (Çoker 2004).Organ bağışısının, sağkalım, maliyet ve yaşam kalitesinin yükselmesi açısından önemli bir unsur olduğu vurgulanabilir.

Organ nakillerinin artması, bağış sayılarının artışına bağlıdır. Bağış sayılarının artması ise, konu hakkında yeterli ve doğru bir bilincin oluşturulması ve engellerin ortadan kaldırılması ile mümkündür (Arslan & Dilek 2017). Organ, Doku Nakli ve Diyaliz Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın 2017 yılı verilerine göre 93 yaşa kadar hemen hemen her yaş grubunda bağış yapıldığı tespit edilmiştir. Bağış kabul eden erkeklerin oranı %26 iken, kadınların oranı %22.75 olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda ise, organlarını bağışlayanların %60'ının kadın, %40 'ının erkek olduğu saptanmıştır. Yozgat'ta yaşayan kadınların organ bağışına karşı daha duyarlı olduğu söylenebilir.

Organ, Doku Nakli ve Diyaliz Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın 2017 yılı verilerine göre organ bekleyen toplam hasta sayısı ise 24,916'tür. Toplamda sadece 4.360 kişiye nakil yapılabilmektedir. İzmir'de 2012-2017 tarihleri arasında 45.459 kişi organlarını bağışlamıştır. Çalışmamızda ise, bağış yapan kişi sayısının 1,288 olmasına rağmen toplamda donör sayısının sadece 2 olduğu göze çarpmaktadır. Bu sayı ve oranlar doğrultusunda bağışın yetersizliğinin boyutu oldukça çarpıcıdır.

Organ naklinin en büyük engel yeterli organ bulunamama sorunun çözümü ancak toplumun bu konuya yeterli destek ve önemi vermesi ile çözülebilir. Bu destek de ancak toplum eğitimi ile sağlanabilir (Topbaş & Bingöl 2016).

En kısa sürede bağış ve nakillerin artırılmasına yönelik toplum eğitimi ve müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Organ bağışısı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, Özer ve ark. hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağışısı konusundaki bilgi ve düşüncelerinin incelenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin %75.7'sinin organ nakli ve bağışısı konusunda yeterince bilgiye sahip olmadığı ve %57'si de bağışlayacağı organının suiiistimal edilmesinden endişe duyduğunu belirtmişlerdir (Özer, Sarıtaş&Karaman Özlü 2010). Aktaş Yaman ve Karabulut'un hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü ve organ bağışına ilişkin bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla yürüttükleri çalışmada öğrencilerin %65.3'ü öğrenimleri süresince derslerinde beyin ölümü ve organ nakline ilişkin bilgi almadıkları saptanmıştır (Aktaş Yaman & Karabulut 2012). Kavurmacı ve ark.'nın 921 üniversite öğrencisinin organ bağışısı ile ilgili bilgisini incelediği çalışmada, öğrencilerin %87.9'unun organ nakli ve bağışısı hakkında bilgi/eğitim almak istedikleri ve bu bilgileri %53.7 oranında doktorlardan, %32.9 din adamından, %8.8 hemşirelerden, %4.5 oranında da hepsinden almak istedikleri tespit edilmiştir (Kavurmacı, Karabulut& Koç 2014). Organ nakli konusunda bilgi düzeyi arttıkça organ bağışlama oranının da artacağı düşünülmektedir. Bu nedenle hemşirelerin başta toplum eğitimine katkı vereceği düşünülen

hemşirelik öğrencileri olmak üzere toplumun her kesimine yönelik kültür, değer, inanç ve gelenekler dikkate alınarak, konuya ilgi duyma ve bilgilendirme sağlayan eğitim programlarının hazırlanmasında görev alması gerekmektedir.

Dini inanışlar organ bağışının önündeki diğer önemli engellerdendir. Tarhan ve ark. yaptığı çalışmada, katılımcıların organ bağışı yapmalarındaki engellerden birinin %15 oranında dini inanışlar olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada katılımcıların %73.8'inin organ bağışına olan ilgiyi artırmak için din adamlarının bu konuya öncülük etmesini belirttiği saptanmıştır (Tarhan, Dalar, Yıldırımoglu, Sayar&Altın2013). Özkan ve Yılmaz'ın çalışmasında ise katılımcıların %20'sinin organ bağışının dinen yasak olduğunu belirttiği bulunmuştur. İslamik kurallar ve normların donörün bağış yapma isteğini olumsuz etkilediği, onu isteksiz hale getirebildiği düşünülebilir (Özkan & Yılmaz 2009). Yapılan bir çalışmada, medyada din adamlarının organ bağışı ile ilgili görüşlerine %1.6 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sebeplerden dolayı medyada, din adamlarının organ bağışı hakkındaki açıklamalarına daha çok yer verilmesi gerekmektedir(Arslan & Duğan 2015).

SONUÇ

Günümüzde organ ve doku nakli ile ilgili ciddi bilimsel ilerlemeler kaydedilmiş ancak nakil yapılabilmesi için yeterli verici bulunamamaktadır. Organ ve doku naklinin yasal, etik, dini, sosyo-ekonomik ve psikolojik sorunları hala sürmektedir. Bu sorunlar ciddiyetle incelenmeli ve soruna yönelik çözümler geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Arslan A, Dilek A.(2017). Kadavradan organ bağışında aile algısı ve iletişim. *TurkNeph Dial Transpl*, 26 (2): 147-153

Arslan A, Duğan Ö. (2015). Organ bağışı ve organ nakli haberlerinin gazetelerde sunumu. https://www.researchgate.net/publication/310793565_ORGAN_BAGISI_VE_ORGAN_NAKLI_HABERLERININ_GAZETELERDE_SUNUMU adresinden erişildi. Erişim Tarihi:23.11.2017

Bora Başara B, Güler C, Soytutan İ, Aygün A, Özdemir T. (2016). T.C. Sağlık bakanlığı sağlık istatistikleri yılı 2015. Ankara.

Bölükbaş N, Eyüpoğlu A, Kurt P. (2004). Organ bağışı hakkında üniversite öğrencilerinin düşünceleri. *OMÜ Tıp Dergisi*, 21(2):73-77.

Büyükkale S, Çıtak N, İşgörücü Ö ve ark. (2017). Yedikule Organ Nakli Merkezinin erken dönem akciğer nakli sonuçları: Üç yıllık deneyimimiz. *Türk Göğüs Kalp Damar Cerrahisi Dergisi*, 25(1):86-95

Çoker A. (2004).Pankreas organ transplantasyonu: Genel bakış.SSK İzmir Eğitim Hastanesi Tıp Dergisi (*Medical Journal of İzmir Hospital*), 10 (4): 149-154

Doku organ nakli ve diyaliz hizmetleri resmi sayfası. <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANBEKLEME> adresinden erişildi. Erişim tarihi:13.09.2017

Edirne T. (2004). Türkiye'de organ ve doku nakli uygulamaları: Sonuçları ve strateji önerileri. *Türkiye Klinikleri J MedSci*, 24: 261-6.

Ertin H. (2014). Organ bağıışı ve transplantasyon tıbbı: Etik çerçeve ve çözüm tartışmaları. *İş ahlakı dergisi*, 7(2): 91-120.

Jarl J. Gerdtham U. (2012). Economic evaluations of organ transplantations: A systematic literature review. *Nordic Journal of Health Economics*, 1(1), 61-82.

Kamuya açık organ nakil istatistikleri (2017). <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANBEKLEME> adresinden erişildi. Erişim Tarihi:23.11.2017

Kamuya açık organ nakil istatistikleri (2017). <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=BAGIS> adresinden erişildi. Erişim Tarihi:23.11.2017

Karayurt Ö, Ordin YS, Pekin İşeri Ö.(2017). Organ ve doku nakli. Eti Aslan F (Edt) Cerrahi bakım. İçinde (s.911-949.) Ankara: Akademisyen kitabevi.

Kavurmacı M, Karabulut N, Koç A. (2014). Üniversite öğrencilerinin organ bağıışı hakkındaki bilgi ve görüşleri. *Hemşirelikte eğitim ve araştırma dergisi*,11 (2): 15-21.

Kılıç S, Koçak N, Türker T, Gürpınar H, Gülerik D. (2010). Kız üniversite öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi*, 52:36-40.

Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun. Yayın Tarihi:03.06.1979 Sayısı:2238 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2238.pdf> adresinden erişildi. Erişim Tarihi:13.09.2017

Özer N, Sarıtaş S, Karaman Özlü Z. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağıışı konusundaki bilgi ve düşüncelerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilim Dergisi*, 13(2):1-11.

Özkan S, Yılmaz Ö. (2009). Hasta yakınlarının organ bağıışı ile ilgili bilgi ve tutumları. *Aile ve Toplum*, 5(17);18-29.

Tarhan M, Dalar L, Yıldırımoğlu H, Sayar A, Altın S. (2013). Hasta yakınlarının organ bağıışı ve nakli ile ilgili tutumları ve sosyal profilleri arasındaki ilişki. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 9:152-158

Tokalak İ. (2004). Transplantasyon koordinatörünün görev tanımı: Organ bağıışı ve transplantasyonundaki yeri. *Diyaliz, Transplantasyon ve Yanık*, 15(1):1-6.

Topbaş E, Bingöl G. (2016). Türkiye’de kadavra donörden gerçekleştirilen organ nakline etki eden faktörler. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*, 2:77-88.

Yaman Aktaş Y, Karabulut N. (2012). Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesindeki hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü ve organ bağıışına ilişkin bilgi ve tutumları. *Fırat Tıp Dergisi*, 17(3):129-134.